

કથા ૨ ૭

કાળગમન કથાઓ.

— ❦ —

તીવલી ખ રસીલી વાર્તાઓ સમાવેલી છે.
 નેટનું સાહસ,
 નખીખત પાસો.

— ❦ —

સુરત "આદ્યક્ષ" પ્રેસમાં
 એમ, જી. પોપટવાલાએ છાપી પ્રસિદ્ધ કાપી.

— ❦ —

(સને ૧૯૨૩)

કિંમત એક આના.

કાળગમન કથાઓ.

નેડનું સાહસ.

વોલપ્રેઝો એ પાસીરીક કીનારાપર એક ધણુંજ સરસ શહેર છે. ચીલીના બોટા ધણુંજ સાહસીક હોય છે અને પ્રગ્ન સતાક રાજ ધણું ચાહે છે. તોપણ કેટલાક સાધારણ લોકો ખારીલા સ્વભાવના છે જ્યારે થોડાક પરદેશીઓ માયાળુ સ્વભાવના છે. પણ ચીલીની ખુરી આંખવાલી કુમારીકા સાથે ઉલટીજ વાત છે અને યાંકીના ખલાશીઓ લાં જવા ધણું ચાહે છે. અને પોતાને વખત ખુશીમા ગુન્નર છે.

નેડ વીલ્ટન એક વહાણપરથી કીનારે ઉતર્યો, કેજે વહાણને ક્ષિણપાસીરીકપર તોફાન લાગવાથી ઉપલો ડોલ માંગી ગયો હતો તેને સમુ કરવાને માટે અડવાડીયાનો વખત લાગવાનો હતો, અને નેડ વીશવાસુ માણસ હોવાથી તેને કીનારે જવાની રજા મલી. નેડને દારૂ પીવાની ટેવ હતી નહીં એટલે એ પોતીકા ધણો ખરો વખત પહોંચી ટેકરી ઉપર ફરવામાં અને સુંદર કુમારીકાને જોવામાં ગુન્નરતો.

એક દિવસે તે શહેરની ઉત્તરે દસ માઇલને છેટે કોઇ ચીજની શોધમાં જતો હતો જ્યારે કોઇ તકરાર કરતા હોય એવો અવાજ તેને સંભલાયો અને પછી મદદને માટે કોઇ સ્ત્રીની ચીસ તેને પ્રગટ સંભલાઇ. ઝાડીઓમાંથી બહાર પડી તે ખુશી જગ્યાએ આવ્યો જ્યાં તેને એક ધણીજ ખુબસુરત છોડીને જોઈ, કે જેને વોલપ્રેઝોની નાચ પાર્ટીમાં તેને આગલ દીઠી હતી, તેની સાથે એક કાલા મો'નો ચીલીઅન કે જે કંઈ એવો જોરાવર નોહતો તેને લડતાં દીઠો.

“એ બલા માણસ” નેડે આગળ જઇ કહ્યું “મુંગો-મુંગો છોડી દે, નહીં તો કંઈ ભારી પડી જશે.”

“તારી શીખામણ તુંને નહિં બારી પડી બનય” તે જંગલી ચીલીઅને ડાળા કકડાવી જવામ આપ્યો “મારું કહ્યું માનેતો— એક દોસ્તીના હક તરીકે કહ્યું કે, જે કામે જતો હોય ત્યાં મુંગે મોઢડે રસ્તે લાગ. મેન્યુઅલ ગોડેનાની સાથ ખટખટમાં પડી આજ સુધી કોઇ સુખી થયું નથી.”

“જો આ જવાન છોડી મને છોડી જવા કહે તો” નેડે શાંત થઈ કહ્યું “હું અત્તર ધડી ચાલી જાઉં.”

“નહિં. નહિં, !” તે છોડીએ યુગ પાડી “મને આ માણસ આગળ એકલી છોડી જશો ના.”

“હીક” નેડે કહ્યું “જોયું મેન્યુઅલ ગોડેના, તે છોડી મને છોડી જવા ના કહેય, અને હવે સારું હું તને છોડવ્યા વના રહેનાર નથી”

તે જંગલી ચીલીઅને એક છરી દાહડી, અને નેક સામે ઉગામી. નેડે તેના હાથમાંથી છટકાવી નાંખી, અને તેની જાંઘીમાં નહિં ખાધી હોય એવી એક સજ્જડ મુક્કી તેના મજબમાં મારી આખરે તે ચીલીઅન નાહસી ગયો.

“સાંભળ, ઓ અમેરીકન,” તેને જતાં જતાં કહ્યું “હું સોગંદ ખાઈ કહ્યું કે તારાપર મારું વેર લીધા વના હું નીરાંતે ઉંઘીશ નહીં.”

નેડે તેની કાંઈ દરકાર કીધી નહિં અને તે છોડી જે અસાર સુધી પીહતી હતી તેને દીલાસો આપ્યો.

“આ જગ્યાએથી તમને સહીસલામત મને વસાવવા દો. તમે આગેજ છાંથી સલામત જઈ શકશો” નેડે કહ્યું.

“હું તમારો ઉપકાર માનું છું સાહેબ, પેલો ચંકાલ મારો પીતરાઈ થાય છે, અને આજે સહવારે મારા ખાપને ઘેર વસાવવા તે મારી સાથે આગ્યો, પણ જ્યારે અમે આ એકાંત જગ્યાએ આવી પહોંચ્યા, ત્યારે તેને મને પકડી અને તેની સાથે પરણવાનું વચન ન આપું ત્યાં સુધી મને પકડી રાખી માર મારવાનો વીચાર કીધો હતો.”

“તે એક દેશી ચાંચ્યો છે” નેડે કહ્યું “અને જો કાંઈ વધતું થતે તો આપણો ધાટખી ધડી નાખતે.”

“હું કાંઈ તે સમજી શકતી નથી” તે છોડીએ આનંદ-
દાયક હસી કહ્યું “પણ મારા બાપને ઘેર નહિ આવો ત્યાં સુધી
હું તમારી કરજદાર છું.”

“હું તદ્દન તમારી નોકરીમાં લાગ્નરહું” નેડે બહાદુરીથી કહ્યું
“પણ ક્યે રસ્તે તમે જવા માંગો છો તે હું જાણતો નથી.”
“આએજ રસ્તે સાહેબ.”

તે બપોઠાદાર ખજાણીના મરદાનગી ચેહરાપર ધડીબર
એક આંખનો પલકારો મારી તે જંગલ જેવા રસ્તામાં તેણી
ચોંકી. તે પલકારોજ દેખાડતો હતો કે જ્યાંથી જશે ત્યાં તેની
સાથે તેણી સલામત રહેશે. એક કલાકની મુસાફરી પછી તેઓ
શેહેરમાં દાખલ થયા અને ત્યાંથી તેઓને વાડીઓથી ઘેરાયલા
એક સુંદર પાંગલા આગળ કેટલાક દોરો પણ ચરતાં દેખાયાં.
“આજ અમારું ઘર, બહાદુર અમેરીકન” તેણીએ સામેના
બંગલા તરફ આંગળી દેખાડી કહ્યું “એ ઘરમાં તમે આવો
અને મારા બાપને તમારો ઉપકાર માનવા દેવો.”

“એક કામ જે બળવવાને મનુષ્ય જાત ના ન પાડે તેવું
મેં બળવ્યું છે તો તેમાં ઉપકારની હું કશી અગત જોતો નથી,
મને તમારું નામ કેહશો? મારું નામ નેડ વીલટન છે, અને
ખીંગ બેરપર (સ્ટીમર) થીપર હું ખત્રાસી છું.”

“અને મારું નામ ‘આઈસોલા મેન્ડાઝ’ છે, જે હું ભુલતી
ન હોજી તો ગયે અઠવાડયે વાલપ્રેઝોની નાચ પાર્ટીમાં આપણે
મળ્યાં હતાં.”

તેઓ તે બપોઠાદાર બંગલામાં દાખલ થયાં, અને તેણીનાં
બાપ મેન્ડાઝને મળ્યાં. તે બુઢા મેન્ડાઝે તેણીની વાત સાંભલી તે
જુવાન નેડે તેણીની જે સેવા બજાવી હતી તેનો મીઠા બોલોમાં
આભાર માન્યો, પણ નેડે અટકાવ્યો.

“એક નજીવી સેવાનો આટલો બધો આભાર માની તમે
મને નાહક સરમાવો છો” નેડે કહ્યું “હવે બસ કરો.”

“હું એ સેવાનો કાંઈ ખીજી રીતે ઉપકાર વાલવા માયું છું,
જુવાન માણસ” તેણીના બુઢા બાપે કહ્યું. “જો તમને કંઈ
અગતનું કામકાજ ન હોય તો એક અઠવાડયું અમારે ત્યાં રહેવું
પડશે, અને તે વખતમાં હું તમને ખુલાસો કરીશ.”

“મને આ કીનારાપર ફક્ત એક અઠવાડયાની જ રજા છે”
નેડે કહ્યું “અને પછી મારે ઉપડવું છે. હું તમારું નોતરું ધણી
આભાર સાથે કબુલ રાખું.”

ત્રણ ચાર દિવસ ઘણા હસી ખુસીમાં પસાર થયા, અને
તે બાપ બેટી આ જુવાન નવા પરોણાને ખુશી રાખવાને
ખોતાથી બનતું કરતા હતા. આઈસોલાનો તે એક સરસ
સાથી હતો, અને હવે તે બંગલો છોડી જવાનો વખત નજદીક
આવતો ગયો તેમ તે દીક્રાગીર થતો ગયો. સાતમે દહાડે
તેઓન્નિય પુટપાથપર સાથે સવાર થઈ ફરવા ગયાં અને એતો ખુ
લ્લું જણાતું હતું કે તેઓ ગંતે એકમેકને આહતાં હતાં. જ્યાં
તેઓ મેદાન આગળ થોડી મીનીટ અટક્યાં કે એક દળન ધોડેસ્વારે,
જો તેમને ઘેરી લીધાં. નેડ તેઓ સામે બહાદુરીથી લડ્યો, અને
તેઓમાંના એકાદ બેને તો ગોલીથી દાર કીધા જ્યારે બાકીના
થોડાકને ધાયલ કીધા પછી તે હારી ગયો અને આ પહાડી
સવારોના સરદાર તરીકે પેલા જ મેન્યુલ ગોડેનાને હવે તેને
આજખ્યો.

“મેં તને નહિં કહ્યુંતું કે મારું વેર લેવા વના હું કદી
શાંત બંધીશ નહિં, આ દુષ્ટ અમેરીકન” તે ટુંકારા મારતો
બોલ્યો, અને અત્યાર સુધી તે નેડનેજ તાકી રહ્યો હતો તે
આઈસોલાને હવે પકડવાનાં વિચારથી પાછલ ફરી બોલ્યો—“હવે
આઈસોલા—”

પણ તે છોડીએ તો સુટારાઓની વચમાંથી એકાએક એવી
તો દોડ મુકી (દારણુકે તેઓએ કાંઈ પેહુલાંથી તેણીને પકડવાની
કાશિયે કીધી ન હતી) અને પાછલથી તેઓમાંના ચાર પાંચે તેણી
ની પુઠ પણ લીધી—પણ ચીલીમાં આઈસોલા સાથે ધોડો દોડા-
વવાની બરોબરી કરે એવો દોઢ શખસ નહતો, અને તેઓની
નજરથી તેણી દેખાતી બધ થઇ ત્યારે તેઓએ પોતાના હાથ
માંથી શીકાર ગયો એવું અનુમાન કીધું.

ચુસ્તથી વીકાલ થયલા ગોડેનાએ મોટી બરાડ મારી.

“બેહનમમાં ગઈ તે છોડી !” તેણે ખુબ પાડી “મારો
વિચાર એમ હતો કે તેણીના આશકને તેણીની નજર આગલજ

શીક્ષા કરવી, પણ કાંઈ ફિકર નહિ, વળી ખીજી વખત. હાલ તો એના હાથપગ પેલી ખડક સાથે બાંધે-એવા બાંધે કે રહેજ હાથે નહિ.”

માણસો તરતજ તામે થયા, અને ગોડેના પીસ્તોલ સહિત ઘોડાપરથી ઉતર્યો. નેડ તેની જગ્યાએ ઉભો રહ્યો અને તેની સામે બહાદુરીથી જોયા કીધું. જરાક આગલ વધીને તે નાસ્તીકે તેની સામે નેમ કીધી, અને એક પછી એક બે ત્રણવાર તેને પોતાની નેમ ખસાડી તેને પજવ્યા કીધો. પણ નેડ ધાસ્તીની રહેજ પણ નીસાની ખતાવ્યા વના બહાદુરીથી ઉભો રહ્યો. આખરે એક બાર કીધો, અને તે કમનસીબ નેડના જમણાં ખભાનાં માંસવાસા ભાગમાંથી ગોલી આરપાર ચાલી ગઈ.

“એક !” ખીજો બાર કરવાની તક્યારી કરતાં ગોડેનાએ કહ્યું “હવે તારૂં ખીજું ખલું બાજું છું.”

પાછો ખીજો બાર કીધો અને ખીજું ખલું બાજું નાંખ્યું.

“ઓ કાળા મો'ના નિય કુત્રા !” નેડે ખુમ પાડી “મારી તરફના જરાક પણ કાલાવાલાની આશા રાખતો હોય તો તું ભુલ કરે છે. ચલાવ જંગલી, તારૂં દુષ્ટ કરમ તું પુરું કર.”

ગોડેનાએ રાક્ષસની પેઠે દાંત પીસીને પોતાના એકાદ માણસના હાથમાંથી ખીજી બે પીસ્તોલ લીધી. હવે તેને જીવાન નેડનો હાથ માંજનાના ઈરાદાથી એક બંદુક ફેડી, પણ આ વખતે તે પોતાની નેમ ચુક્યો.

ચોથી બંદુક ફુટી, અને નેડ રહેજ એકયો, કારણકે તેનો ડાબો હાથ ભાંગી ગયો હતો. ગોડેના ધણેજ ગુસ્સે થયો, કારણકે તે જીવાન બહાદુર નેડ પર આટલો જીલમ કરવા છતાં તેની તરફથી કાલાવાલા યા રહેજ ચીચયારી વટીક સાંભલી નહિ. ફરી એકવાર સંભાલથી બંદુક ભરીને તે નેડની આગલ આવ્યો, અને તે બંદુકના મો' વડે તેના કપાલથી તે પગ સુધી અને અંતઃકરણનો સઘળો નાજુક ભાગ તપાસી જોયો, પણ નેડે જરા ચું કે આં કીધી નહિ.

“ઓ બહીકન કુત્રા ! શા માટે તું છેડો લાવતો નથી ?” નેડે ખુમ પાડી.

“અરે હું તને મારી નાખીશ” એક પગલું પાછલ હતી જોડેનાએ જવાબ દીધો. “જોયું ! આ પ્રમાણે મેન્ચુઅલ જોડેના પોતાનું વેર લેશે.”

તે ક્રમનસીય નેડના અંતઃકરણની બરાબર સામેજ પાસ્તોલ રાખી, અને તેનો ઘોડો ખેંચવાની તક આરીમાંજ હતો, એટલાનાં એક ‘રાઈફલ’ પાસેની બાજુએથી તેઓ પર કુટી, અને મેન્ચુઅલ જોડેનાનું અંતઃકરણ આરપાર વીધ્યું, અને તે મુએસો જમીન પર પટકાઈ પડ્યો.

તેજ વખતે એક કુંડીખંધ હથ્થારખંધો તે લુટારાઓ આસપાસ પોંદચી વલ્યા, અને સમજાઓને પુરેપુરા કરી રહ્યા પછી નેડ જે ઘણું લોહી જવાના સમયથી ‘ફેન્ટ’ મારી ગયો હતો તેને જાન આપ્યું અને ત્યારેજ તેને જાણ્યું કે તેને લીલી ધાસ વાલી જગ્યામાં લઈ જવામાં આવ્યો છે અને આઈસોલાના ગુંટ-ણ પર તેનું માથું ટેકવ્યું છે.

“કંઈ શીકર ના રાખ” તેણીએ નરમાસથી કહ્યું “હું તને આહું છું.”

નેડ વીલિટન વખત જતાં પોતાના જખમથી સાજો થયો, પણ બેસપરમાં હંકરાઈ જવા જેટલો જોરાવર થયો નો’હતો. ખરે-ખર પછી તેને ચીલી છોડ્યું નહિ, અને હમણા તે એક પૈસાદાર ખત્રાસી છે, અને આઈસોલાજ તેની ઘણીઆણી થઈ છે.

નસીબનો પાસો.

તે એક કકડતી ચંડી રાત હતી-જે હું બુઝતો નહિ હોઉં તો તે ૧૮૭૬ના ડીસેમ્બરની નવમી તારીખ હતી.

ઉન કારટર, એક કરણામય પાર્ટ બજાવનાર, આજે રાત્રે રાયલ થીએટરમાં જવા નીકળવાની તૈયારીમાં હતો. ઘણાજ સરસ અને ચાલાક એક્ટર તે ગણાતો હતો. અસલથીજ તે ઘણો હાંશીયાર હતો, અને તેને એક સુંદર શરમાલ અને મલતાવડા સ્વભાવની સ્ત્રી હતી, કે જેણી સાથ તે એક સુખવાસી ઘરમાં, મગ્નહ મારતો હતો.

તે કંપનીના મેનેજર સાથે થીએટરમાં જતાં રસ્તામાં, એક રાત્રે તે બોલ્યો કે:—

“હું એક ખરેખર સુખીઓ માણસ છું—કેવો તંદુરસ્ત, કેવી સુંદર ખાયડી, સુખવાસી ઘર! આદા, તમેજ વીચાર કરો કે મારી લુઈને દરરોજ એકલી મુખી આવવામાં કેટલો ભય છે, હતાં હું મારી નોકરીમાં દાબર રહું છું તે જાણી આપ અજ્ઞાપ્યથો.”

તે ખરેખર પોતાના અંતરથી બોલ્યો, કારણકે ખચિત ઉન પોતાની ખાયડીને ઘણાજ દેનથી ચાહતો હતો.

આપણી વારતાના ખુલ્લાને ત્રણ વરસ અગાઉ ઉન કારટર ને આયલીંગની થીએટરમાં જતાં રસ્તામાં મીસ લુઈ કેસ્ટલમેન નામે એક શરાફતી છોકરી મળી. પેટલેજ દેખાવે તેઓના મનમાં એકેએક વિષે પ્યાર થયો, અને પછી ફક્ત એજ અથવાડીયામાં તો તેણી સાથ તે પરણી ગયો. તેણીના માયાપ જન્મો ઘણું તવંગર હતાં અને ખીચારાં થોડુંકપરજ તાવની ખીમારીથી સ્વર્ગ સીધાવ્યાં હતાં તેઓ તેણી માટે એક સુંદર ઘર ઉપાંત ખીજ દોલત રાખી ગયાં હતાં, કે જે સઘળાનાં આ નસીબદાર ધણી-ધણ્યાણી ઇશ્વર ઈચ્છાથી માલેક થઈ આનંદમાં નીર્જમન કરતાં હતાં.

એક રાત્રે, તેણીની આજ્ઞા લઈ જતાં જતાં તેને મસ્કરીમાં પ્રહયું:—“લુઈ, ધાર, કે કદાચ ઇશ્વર ઇચ્છાએ હાંઈ મારી ઉપર આવી પડે, તો પછી મારાં જીવન તારી અને આખીની કાણુ સંભાળ લે વાર?”

“અરે જાઓ, જાઓ, ઇશ્વર તમને સદાય થાય, તમને હાંઈ થામ પણ નહિ” તે કોમળ કાંતીની સુંદરીએ પોતાના બરથારના

મો'પર માયાથી હાથ ફેરવી, એક બેમાલમ આંસુ ખેરવી કાંઈક દપકાડપે કહ્યું. “ખબરદાર, એમ બોલ્યા તો!! ઈશ્વર તમને સલામત રાખે. રાત્રે વેડંબા ઘેર આવજો” અને એમ કહી તેના કપાળપર તેણીએ એક કીસ લીધી. -

તેણીએ ઠંડી અને ખરફતે લીધે તેના જવાબાદ તરત ખારણું ખંધ કીધાં, અને જોને તે ઘણી ચાહતી હતી તેની સલામતી અને તેઓના સુખને માટે તેણીએ બલતણુ આગળ ગુંટણીએ પડી એકેગીતે ઈશ્વરની બકતી કરી.

ડીસેમખર મહીનામાંજ- એટલે કે જે વર્ષની આપણે વાર્તા કરીએ છીએ ત્યારે તે મોહટાં શહેરમાં મંદવાડ ઘણોજ ચાલતો હતો; અને લુધ, કે જે ખીચારી કાંઈ તેવી શરીરે જોરાવરખી હતી નહિ તેણીની તંદુરસ્તી કાંઈક ખીગડવા લાગી. તેણી કાંઈ તે વિષે મોંહથી બોલતી નહિ, પણ તેણીના ગાલપરનો રતાસ ધીમે ધીમે ઝાંખો થતો ગયો, આંખોમાં પણ ખાડા પડ્યા, અને તેણી ઉજળી ફક્ક થતી ચાલી.

ડેન તેણીને ઘણી નારાજથી છોડી તે રાત્રે પોતાનો પાર્ટ બજવવા જતો હતો; એમ કરતાં તેને એકલી છોડી જવા હવે તો મુદ્દલ ગમયું નહિ. આજે રાત્રે તેને ખાસ જવાનુંજ હતું, પણ પછી એક આમાને તેણીની સંબાલ માટે મુકી, અને ડાક્ટર પાસે પણ તેણીની પાસેનું પાસે રહેવાનું વચન મેલવી સધળી ગોઠવણ કરી તે થીએટરમાં જવા ઉતાવળો થયો.

તે રાત્રે તેને પોતાનો પાર્ટ શરૂ કીધો અને સંતોષકારક રીતે બજવ્યો પણ ખરો. પણ શું? તેનું સધળું અંતઃકરણ, તેન સધળા વિચાર બસ લુધમાંજ હતાં.

જેવો પોતાનો પાર્ટ પુરો થયો કે, ભાગ્યે પોતાના મોંહપરને ચીકણો રંગખી સાફ કીધો નહિં કીધો કે પોતાની પ્રીયા આગળ ઘેર ધસ્યો આવ્યો.

“કેમ, ડાક્ટર, શું તેણી સારી પેઠે નથી? લુધ, બોલ તો કલેજા; તુને કાંઈ ફેર લાગેય ખરો?”

તેણીએ કાંઈ જવાબ દીધો નહિ, પણ જેવો તેને તેણીને ઉઠાડવા માટે હાથનો ટેકો દીધો કે પોતાના નાશુક સફેદ હાથે તેને ગળે વળગી પડી.

તે ત્રીજી રાત હતી. ડેન કારટર પોતાની આજ્ઞરી ખામડીના એહેરાપર વાંકો વળ્યો, અને તેણીના કપાળપર પોતાનો હાથ મુક્યો.

ધીમેથી તેણીએ પોતાની કાળી આંખ ઉઘાડી, જેમાં તેણીને આટલાં દુઃખ અને ચીંતા છતાં તેને માટે એટલો પુણ્ય પ્રેમ દેખાતો હતો કે બલકે મોતની જો આવ્યું હોત તો તેણી તેના તરફનું હેતુ-ચાહા વીસારી શકતે નહિ. સહેજ મલકાવું તેણીના હોઠપર હતું; તેણી એટલો તો લાંબો વખત સુધી તેણીને ગળે વળગી રહી હતી કે કદાચ થીએટરમાં જવાને જો મોડું થાત તો ડનને ગમે તે પ્રકારેની તેનીના હાથ છોડવી જવું પડતે.

તે નરમ હાથોથી છુટો થઈ તેને શું નફો મેલવ્યો તે તો ધૈર્ય માત્ર બાંધે છે.

તે થીએટર આગળ આવી લાગ્યો; દુખથી તેને ખારણું બોલ્યું અને પ્રેમ રમમાં જઈ પોતાના પાટા માટે તૈયાર થવા મંડ્યો.

રેન્જ મેનેજરે ઘણા અવાજથી પેદલાજ પ્રવેશ વખતે તેને બોલાવ્યો, અને કાર્ટરે ઉઠા, સ્પોટ નીસાસા સાથે રેન્જપર દેખાવ દીધો. તેને ધીમેથી પોતાનું બોલવું શરૂ કીધું. ધીમે ધીમે તેને મોટાથી બોલવા માંડ્યું. તેનો ચહેરો તેજસ્વી થયો, દીલગીરી દુર થઈ; બેરી છોકરાં વીસંધો, એક કલાક અગાઉનું દુઃખ ભૂલી ગયો, દુનિયાં પણ ભૂલ્યો. તેના આતમન સામે તે ડાન કાર્ટર નહોતો, પણ એક જીવતાં દમ લેતાં બોલતાં પુતળાં માફક હોતો.

અરે, પણ જ્યારે તેને છેલ્લું બોલવું પૂરું કીધું કે તેના બોલવાનો પ્રતિ શબ્દ થયો. પડદો પડ્યો, અને લોકોના વાહવાહના પોકારો સાથેજ તે એક કોચપર બેસી પડ્યો. તેને પોતાના હાથ વડે પોતાનું મોંઘ ધાંક્યું, અને પોતાનો મનોવિકાર અતીષે ઉભરા સાથે ખાલી કીધો.

તરતજ તેને કાઈએ હોસ્યાર કીધો અને કહ્યું:—

“કાર્ટર, “હાર તમને કાંઈ બોલાવે છે.”

તે તરતજ ઉઠી બિભો થયો—શું છે તે તે સમજી ગયો.

“શું હાં બોલ જલદી!” તેને ચાકરને અધિરતાથી પુછ્યું,

“કેમ, ખાઈ કેમ છે?”

નોકરે ધીમે સાદે દીલગીરીથી કહ્યું:—

“સાહેબ, મરવાની તૈયારીમાં છે.”

“અરે!”

કાર્ટરે પોતાને કપાળે હાથ કુટ્યા, લથડ્યાં ખાધાં, અને એક દેવાલ હટલી બેઠો.

“જ—જ તેણીને—કહ કે—હું આવુંચા!” તેને દુખથી ધીમે સાહે કહ્યું.

જેવો નોકર ખારણા દષ્ટ જલ્દીથી ગયો કે માથે હાથ મુકી તે એક ખુરસીપર બેસી પડ્યો.

“પ્રવેશ ખીજો” સ્ટેજ મેનેજર બોલ્યો. “કાર્ટર ક્યાહે?”
તેને ઉંચું જોયું, અને તે માણસ સામે એકા ટગર જોઈ
ધ્યાનસ્થપણે બોલ્યો:

“જા, તેણીને કેહ કે હું આવું છું.”

તે સ્ટેજ પર આવ્યો અને એક મીનીટ સુધી તેની સામે
હાથ ચાલ્યાં વના ઉભો રહી જોયા છીયું શું તે કાર્ટર હતો?
શું તે કાર્ટરથી શકશે? તે દસ વર્ષ જેવડો દેખાતો હતો.
તેની અંગસ્થિતિ પ્રમાણે જે ભાગ તે બજવતો હતો તેમાં તેનું
બોલવું ખરાબ નોડતું. શું તે પોતાનો પાટ વીસરી ગયો હતો?
એક ભૂત ભાજનાર તેની મદદ માટે પડદા આગળ છુપાઈ
ઉભો. પણ કાર્ટરે તેનું કાંઈ કેહવું સાંભળ્યું નહિ.

“એ શું થયું?” જોનારાઓએ આગળ અને પાછળથી પુછ્યું,
કારણકે હાલ તેના વિચારો અને બોલવું ખીજકુલ જુદાં હતાં.

“કાર્ટર! એ શું થયું? યુ બેવકફ! ગધેડો!”

આ છેલ્લા મેનેજરનો અપમાનભર્યો શબ્દ તેને સાંભળ્યો, તેનું
આખું શરીર અગ્નિથી ભરાઈ ગયું. તે અસહન રોમન શમશેર-
ખાંને કરતાં પણ હીમ્મત અને મગરૂરીથી તેના મેનેજર પર ધુ-
રકતી આંખે ધસ્યો; તે એક બોલ પણ બોલ્યો નહિ. પણ તરતજ
તેના તાંતુઓ ઢીલા થયા, તેને પોતાનું માથું કુટ્યું, આમતેમ
એકાગ્રહ દ્રષ્ટીએ જોયું, અને એક મોટી હાથ સાથે જમીન પર
બેભાન પડ્યો.

મેનેજરે અને આસીસ્ટન્ટે તેને ઉંચક્યો અને ઉભો કર્યો.
જોનારાઓએ દૃઢ મસ્કેરી કરી તેની આવી ચાલ માટે તુચ્છકાર્યો
અને તેની ખરાબ વર્તણૂક સામે પોતાની નામુશી દેખાડી.

કાર્ટરે પોતાનો હાથ બંધો કરી કહ્યું કે:—

“હું—આ—આવું—મારે ખાતર નેશીને થોભવા કહેા”

તેઓ સ્ટેજ પરથી અને નાટકશાળામાંથી તેને બેબાન લા-
લતે લઈ ગયા. તે રાતે તો તે બેબાનજ પડ્યો રહ્યો કે જ્યારે
લુઈ તો ખીચારી ડેનનું નામ હોડ પર પોકારતાંજ જાંતપણે સ્વધામ
ખેંદ્યો.

દલાડાઓ અને અથવાડીયાંઓ સુધી કાર્ટર તેજ ખીચારો
છંદગીથી રહ થયો. આખું લંડન સેફ્ટર સઘળાં મોર્નિંગ પેપરોમાં
કાર્ટરનો દુષ્પિત હેતુક વાંચી દલગીર થયું. જોનારાઓએ તેની
દીલગીરી વખતે નાટકશાળામાં જે તુચ્છકાર કરી તેને ધીકાર્યો
હતો તેઓ તે વખત પછીના એક કલાકમાંજ તેનો કાંઈક હેવાલ
જાણી દીલગીરી અને પશ્ચાતાપમાં ગરકાવ થયા અને તેને અં-
તઃકરણથી આશિષ દેવા લાગ્યા.

અથવાડ્યાંઓ પસાર થયાં, અને આપણો ડાન એકટર પાછો જોરાવર થયો. તેની જૈરીના મો'તની વાત તેને કહવામાં આવી. તેને તે સાંભળી, અને હજી તે તેણીની ખોટ પુરેપુરી વીસરી શક્યો નહીં.

તેને પોતાના નહાના બાળક માટે પુછ્યું અને તેની આગળ તેના બાળકને લાવવામાં આવ્યો. સારે તેને પોતાના પાસામાં આપ્યો, અને પાછો પેટ ભરતું રડ્યો. થોડા દીવસ પછી, તેને પોતાના છોકરાને એક બાઈની સંભાલમાં આપ્યો, અને તેને પોતાની સંભાળ પુછી આપીને, પોતાના દીલોજન દેરતોને વટીક મલ્યા વગર તે લન્ડન છોડી ગયો, અને પછી તેનો દુન્યામાંથી કયો પતો લાગો નહિં.

* * * * *

લગભગ પંદર વર્ષ પસાર થયાં હતાં. આસ્ટ્રેલીઆનાં નાના ગામડાંની એક નાહની નાટકશાળામાં એક રાત્રે પડદો ઉપડ્યો, અને સેંકડો જોનારાઓ કે જેમાં ઘણો ભાગ તો ખલાશીઓ અને ભરવાડોનોજ હતો તેઓએ એકી નજરે સ્ટેજ પર જોયું.

ખેલ સારો હતો, અને એકટરો પણ સારા કેળવાયલા હતા. એક જાંચો ખુબસુરત માણસ—કે જેના કરમમાં બેમાલમ કાંદાંણી લખેલી હતી, તે અગત કરીને આ ખેલ જોવામાં વિશેષ ધ્યાન આપતો હતો.

જેના એક જુવાન તારાએ સ્ટેજ પર દેખાવ દીધો કે વાહ-વાહના પોકારસાથેજ તેને જોનારાઓએ વધાવી લીધો.

જોનારાઓ, જેઓ એક પલપર ખેલ જોવામાંજ રોકાયા હતા તેઓ તે છોકરાને હવે વધારે ધ્યાનથી જોવા લાગ્યા. જેવો તે આતુર ચેહેરે વાંકો વળ્યો સારે તેના ચેહેરાપરનો રંગજ નોહતો, જ્યારે પેલો સખસ પોતાની બેઠકપરથી અડધો ઉઠ્યો—સારે તે જુવાન એકટરે તેનીજ સામે જોયા કીધું—જે વાક્ય તે બોલતો હતો તે એક પલ સુધી તેના હોઠપરજ રહ્યું, પછી તે બોલતો અંધ થયો. કારણકે એક પલ સુધી તેઓ એકેક સામે જોતાજ રહ્યા, પછી:—

“બાપ !”

“મારો દીકરો !”

તે મોટો માણસ પોતાની બેઠકપરથી કુદી પડ્યો. પંદર વર્ષ પછી એક એકનો અંચીતો મેલાપ !

“ડેન ! મારા દીકરા !”

કારટરે પોતાના દીકરાને પાસામાં લઈ પોતાની છાતી ખાલી કીધી.

“પપા ! મેં તમને બોલ્યો !”

તે બુદ્ધા એક્ટરે પોતાના છોકરાને છુટો કાઢ્યો, અને કહ્યું:—

“મારા નાહના લુછ—નકરો તેણીનોજ ચેહેરો, આખાદ તેજ આંખ 1” અને એમ કહી પાછો ગયે વળગાડ્યો.

સઘળા જોનારાઓની આંખમાં પાણી આવ્યાં, આનંદ આનંદનો પોકાર આખી નાટકશાળામાં વ્યાપી રહ્યો.

જેને તે ચાહતો હતો તેની સાથ એકવાર આંખ મલવાથી, તેનો માનસઘ ખવાસ અને ઉત્સાહ તેને હૈયે ચઢી આવ્યાં. કાર્ટર જે જીવતો છતાં પંદર વર્ષ સુધી દુનીઆમાં મુઝેલા જેવોજ હતો તે—પોતાના છોકરાને, તેની જીંદગી, તેના અલંકાર—કે જેને તેને એકવાર ચાહ્યા હતાં અને આજે તે સર્વે પાછાં આવી મલવાથી વીશેષ ચાહેછે તે સાથે પોતાની રાજધાનીની નાટકરૂપી રંગમૂખી પર આજે પાછો દેખાય છે.

બાદુ સંગ્રહ.

બાદુના જુઠા નામથી થતા હાય ચાલાકીના અને રસાયણથી થતા એકંદર પોણેસો ખેડોછે. અને બણાંજ સેહેલાઈથી સમજાવ્યા છે. કીમત એક આના એમ. જે પોષવાલા નાણાવટ સુરત

કલગી ગાયન સંગ્રહ છપાઈ બાહાર પડી છે.

છાટી રંગત, ખડી રંગત, લંગડી રંગત, સીકરતા રંગત, દાર-કલીની તેમજ નાટકની તથા સખી ઘોસા વીગેરેનો સમાસ કરેલો છે. કિમત આઠ આના.

એમ. જે. પોષ્ટવાલા સુરત - નાણાવટ.

જી. બી. નાઇક કંપનીના વીજળીની વીંટીઓ પુતળીઓ, કડાં, લેખણો, ગળપતાઓ

૭૫૦૦૦ ઉપરાંત લેખ્યા
છે. ખોટો માલ
લેશે નહીં.

દરેક માલપર રૂ. ૨૨૨૨૨
G. B. N. નાઇક
તપસી લેવા

લોહી એ મનુષ્યનું જીવન છે અને વીજળી એ લોહીનું જીવન છે.

લોહી ખરાબ થવાથી થનારા અનેક પ્ર-
કારના રોગો આ નાની જેવી આત સરતી
ખ્યાટરી સારા થાય છે—અશક્તપણું સાંધ
વાડું, શિરામતવાયું, અરધાંગવાયું, પેટનું ધુલવું
દુખનું અસકા-કળા, હાડકાનાદુઃખો, વપુસકાવ
કમાનું દુઃખ, વરણું, સાંનું, વાઈ, ફેફસે, હાથ
પગનું ગળવું, સ્ત્રીઓના સુવારોગાદિ પ્રસૂતિ
વ્યાધીઓ, કલેજનાં દરદો, બધી જાતના તાવો,
આરધારીશી, મસ્તકશળી, મળાવરોવ, છાતીનો
દાહ, ગળાનું સુંજવું સવ પ્રકારના દરેકના
વ્યાધીઓ, વાંસાનું ફાટવું, જીવન આવવી
મૃતરાશવના રોગ, ખાંસી, દમ, દરોજ, ખુજલી,
ચામડીના દરદો, પ્રમેહ, અને બીજા રોગો પણ
આ ખ્યાટરી વાપરવાથી સારા થાય છે વીજળી-
ના ગળપટા—નાનાં છોકરાંઓને દાંત આવવી
વખતે થનારી ઇજા મટી જાય છે. વીજળીની
લેખણો—સ્મરણ શક્તિ અને હાથનું ધુંજવું
તેને માટે ડાક્ટર અને વર્ધનના ઉપચારો
કરી જે ગૃહસ્થો નિરાસ થયા હોય તેઓએ
જરૂર વાપરવી.

વીજળીના આવતી કિંમત.

પીતળની વીંટી	કિં. રૂ. ૩૦	પીતળની પુતળી	કિં. રૂ. ૫૦
ચાંદીની વીંટી	કિં. રૂ. ૨૦	ચાંદીની પુતળી	કિં. રૂ. ૨૦
લોખાની વીંટી	કિં. રૂ. ૨૦	સેનાની પુતળી	કિં. રૂ. ૨૦
ધાતુની લેખણ	કિં. રૂ. ૩૦	ધાતુનું કડું	કિં. રૂ. ૨૦
રેશમી ગળપટો	કિં. રૂ. ૩૦	કેમીકલ વીંટી	કિં. રૂ. ૨૦

એકથી ૬ સુધી ટમાલ અરથ ૬ આના. એકદમ ખાર નંગ લેનારને એક
વધારે મળશે. રોકડા પર્કસાથી અથવા લેબુપેઅનલ પારસલથી મોકલવામાં
આવશે. આ વીજળીના મળીના વાપરવાથી અનેક રોગો ઉપર દુખરો ગુજો
થયા બદલ હાથમાં ડાક્ટર, વર્ધન, રાખરજવાડા, બાહાગીરદાર, કામદાર વગેરે
મદદગરો તરફથી મળેલા છે. વીંટીસાફ આગળીનું માપ મોકલો.

જી. બી. નાઇક કંપની કેસલુ—જુનીયાવણી સાથે જાનુવણી મુખર્ક
ખબરો હાલ લેવાર આ વીંટીમક રાખુ છે એમ ખાસ કરી સાફ વખી જણાવુ

